

Interregionale mobiliteit: conceptualisatie van interregionale tewerkstellingszones op basis van een vraag-en aanbodanalyse

Daphné Valsamis, Marieke Carpentier, Emma De Rouck (IDEA Consult)

Tim Goesaert, Karen Huysmans (HIVA KU Leuven)

In kader van het VIONA-onderzoeksprogramma

Interregionale mobiliteit in België

Inhoud van de presentatie

- **Doel en methodologie van de studie**
- **Vaststellingen uit de :**
  - kwantitatieve analyse van de pendelstromen, aanbodzijde en vraagzijde
  - kwalitatieve analyse van de aanbodzijde
  - kwalitatieve analyse van de vraagzijde
- **Aanbevelingen ter bevordering van interregionale mobiliteit**

Interregionale mobiliteit in België

Doel van de studie

- Deze studie analyseert de vraag- en aanbodzijde voor interregionale arbeidsmobiliteit in België, vanuit Vlaamse werkgevers en Brusselse/Waalse werkzoekenden
- ⇒ Het doel van deze analyse is om te komen tot een effectievere bemiddeling tussen Vlaamse werkgevers en werkzoekenden uit Wallonië en Brussel om zo de interregionale mobiliteit tussen de Belgische gewesten te vergroten

Methodologie

- Gegevens analyse: met betrekking tot pendelstromen (Dynam-Reg dataset) en de vraag- en aanbodzijde van de arbeidsmarkt (VDAB; Forem en Actiris-data)
- Online survey bij werkzoekenden uit Brussel en Wallonië:
- Interviews met Vlaamse werkgeversorganisaties en werkgevers in geselecteerde regio's

Interregionale mobiliteit in België

Vastellingen uit de kwantitatieve analyse van de
pendelstromen, vraag- en aanbodzijde

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van de pendelstromen, vraag- en aanbodzijde

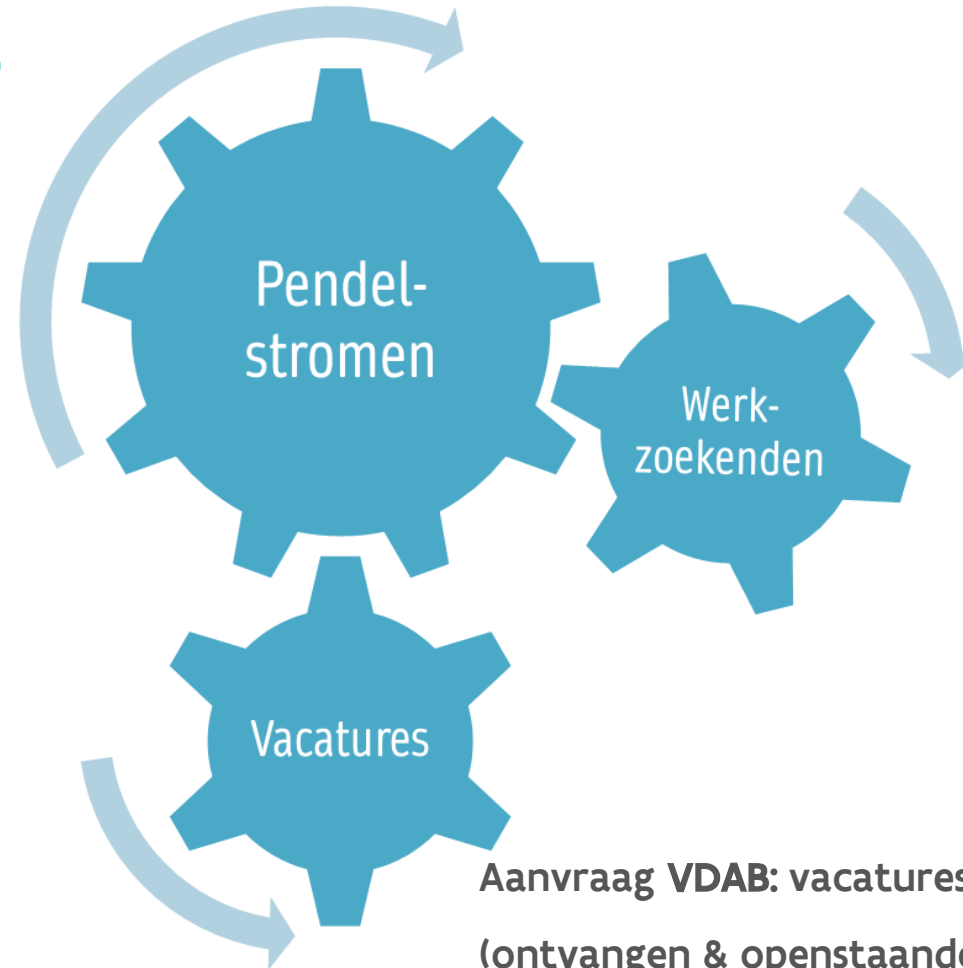
(kwantitatieve analyse)

Databronnen

Dynam-Reg dataset

(arrondissementsniveau, nace2-digit) & gerichte data-aanvraag

RSZ (gemeenteniveau)

Brusselse werkzoekenden - aanvraag

Actiris

Waalse werkzoekenden - aanvraag Le Forem

→ *Woonplaats (gemeenteniveau), onderwijsniveau, werkloosheidsduur, talenkennis NL & beroepsaspiratie*

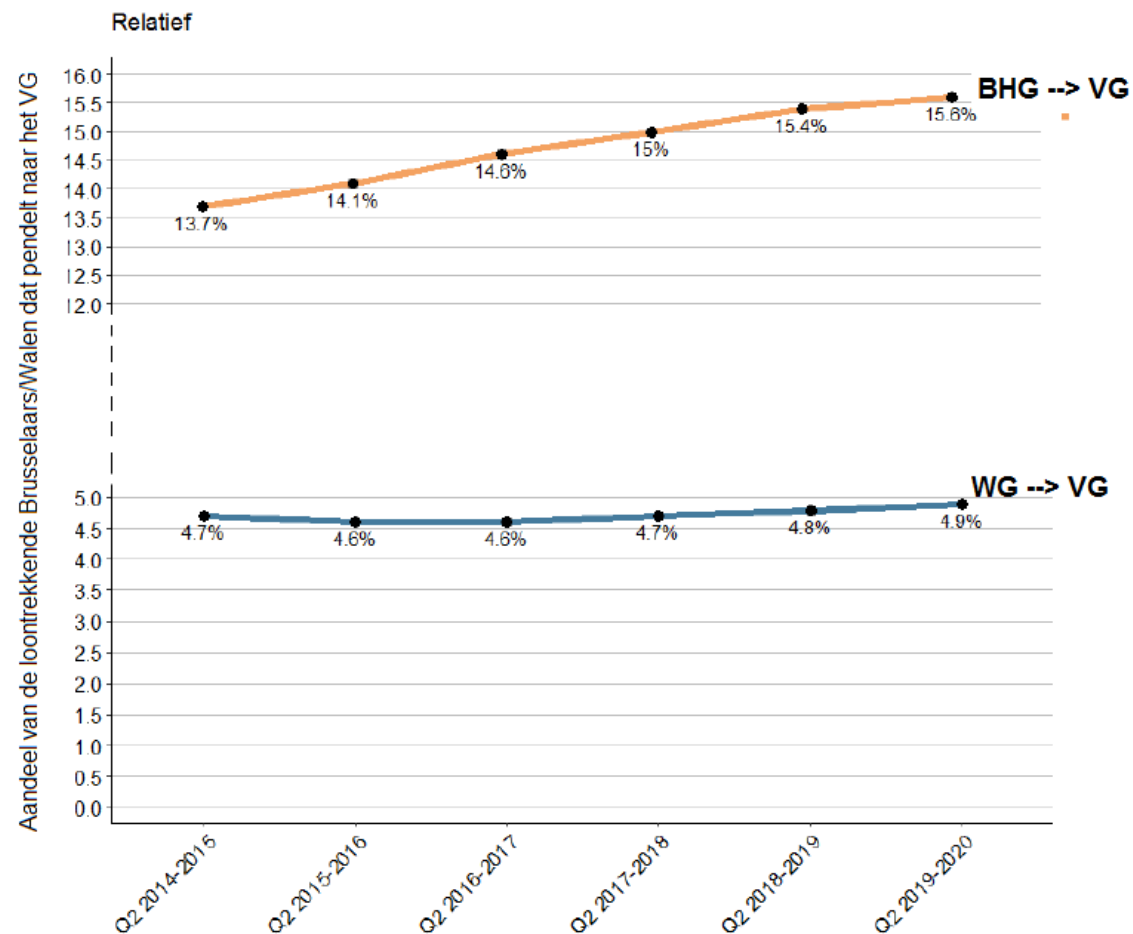
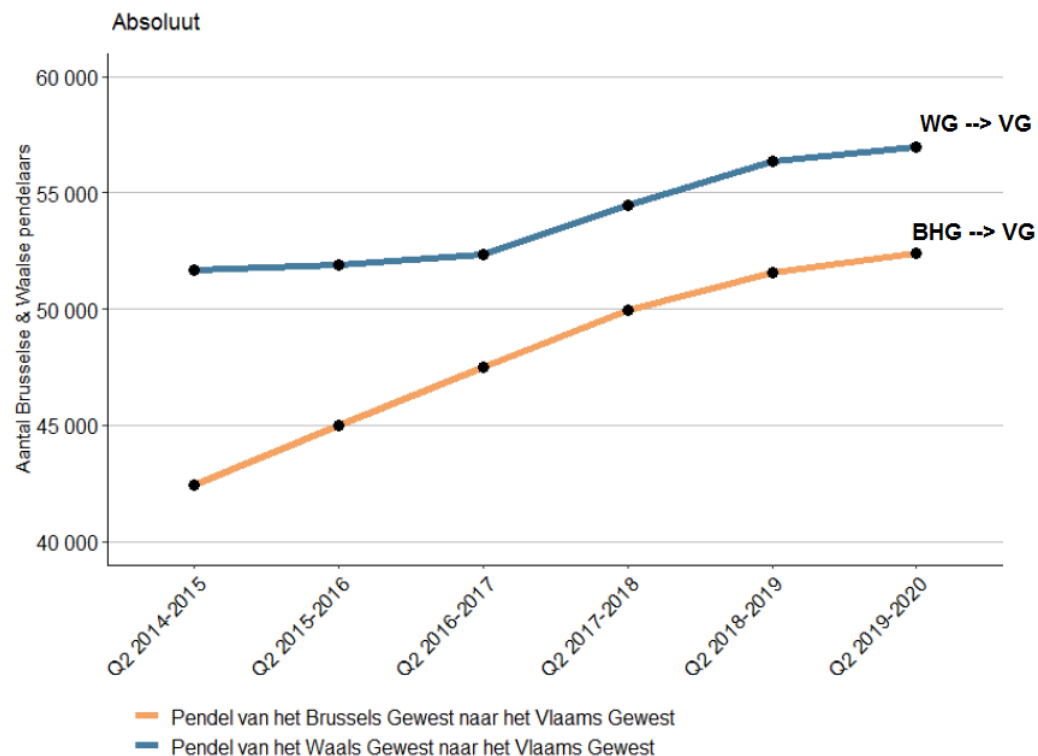
Aanvraag VDAB: vacatures per circuit

(ontvangen & openstaande)

→ *gemeenteniveau, vereist opleidingsniveau, beroepsprofiel, talenkennis NL*

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

Interregionale mobiliteit zit in stijgende lijn

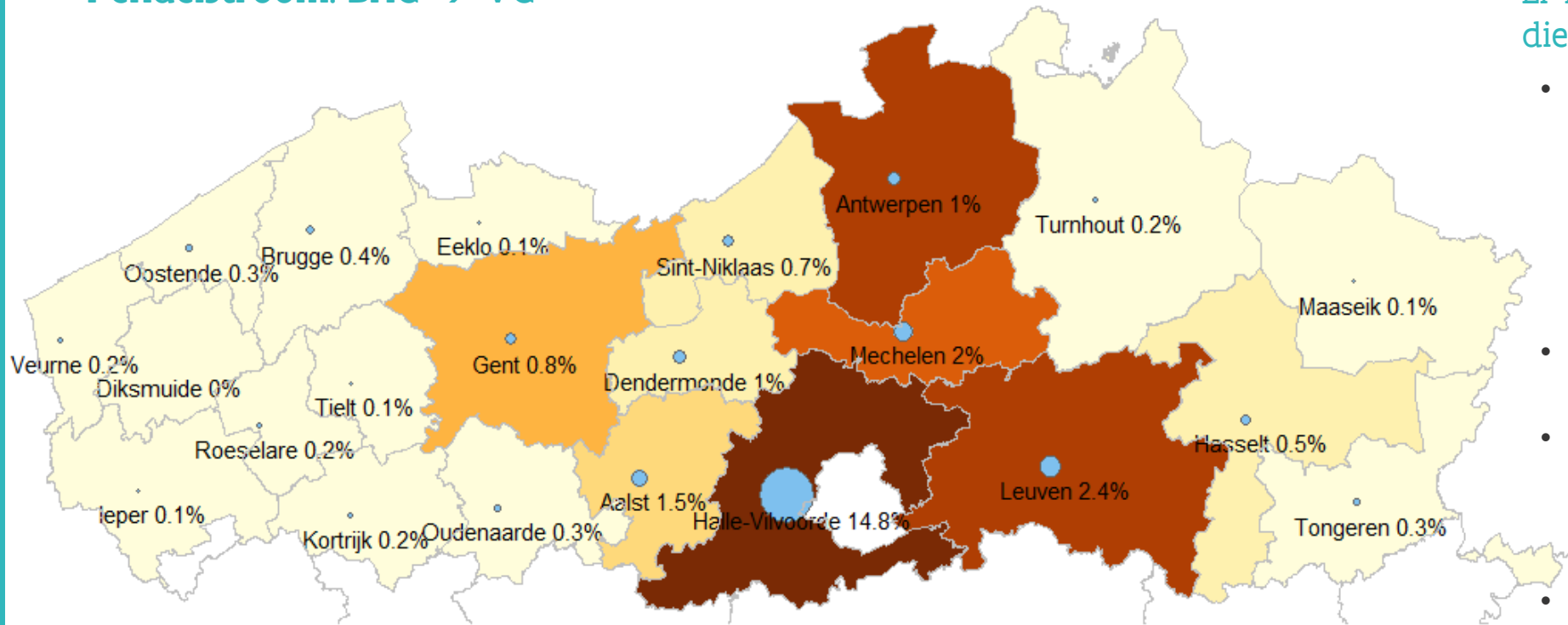
- Beeld obv volledige loontrekkende bevolking
- RSZ-cijfers met plaats van tewerkstelling
- 2019-2020: Ongeveer 15,6% (of 52 408) van de loontrekkende Brusselaars hebben een job in het Vlaams Gewest; en 5% (of 56 371) van de loontrekkende Walen hebben een job in het Vlaams Gewest
- Cijfers zeggen al iets, maar oefening kan in meer detail om zones verder af te bakenen

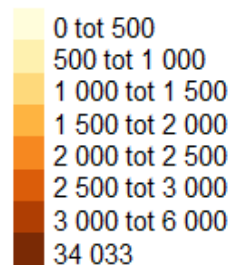
Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

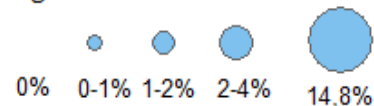
Pendelstroom: BHG → VG

Pendel vanuit Brussel naar Vlaanderen

Aandeel van de jobs in arrondissement ingevuld door Brusselaars

Er is al een grote stroom Brusselaars die naar Vlaanderen pendelt.

- In 2019 - 2020 pendelden 52.408 (loontrekkende) Brusselaars naar Vlaanderen, of 15,6% van de loontrekkende Brusselaars
- Zowel absolute stromen als relatief belang pendel
- Veel inwoners pendelen naar Halle-Vilvoorde, waar ze goed zijn voor ongeveer 15% van alle banen in loondienst
- Ook grote pendelstromen richting grote centrumsteden, zoals Leuven, Antwerpen, Mechelen en Gent.

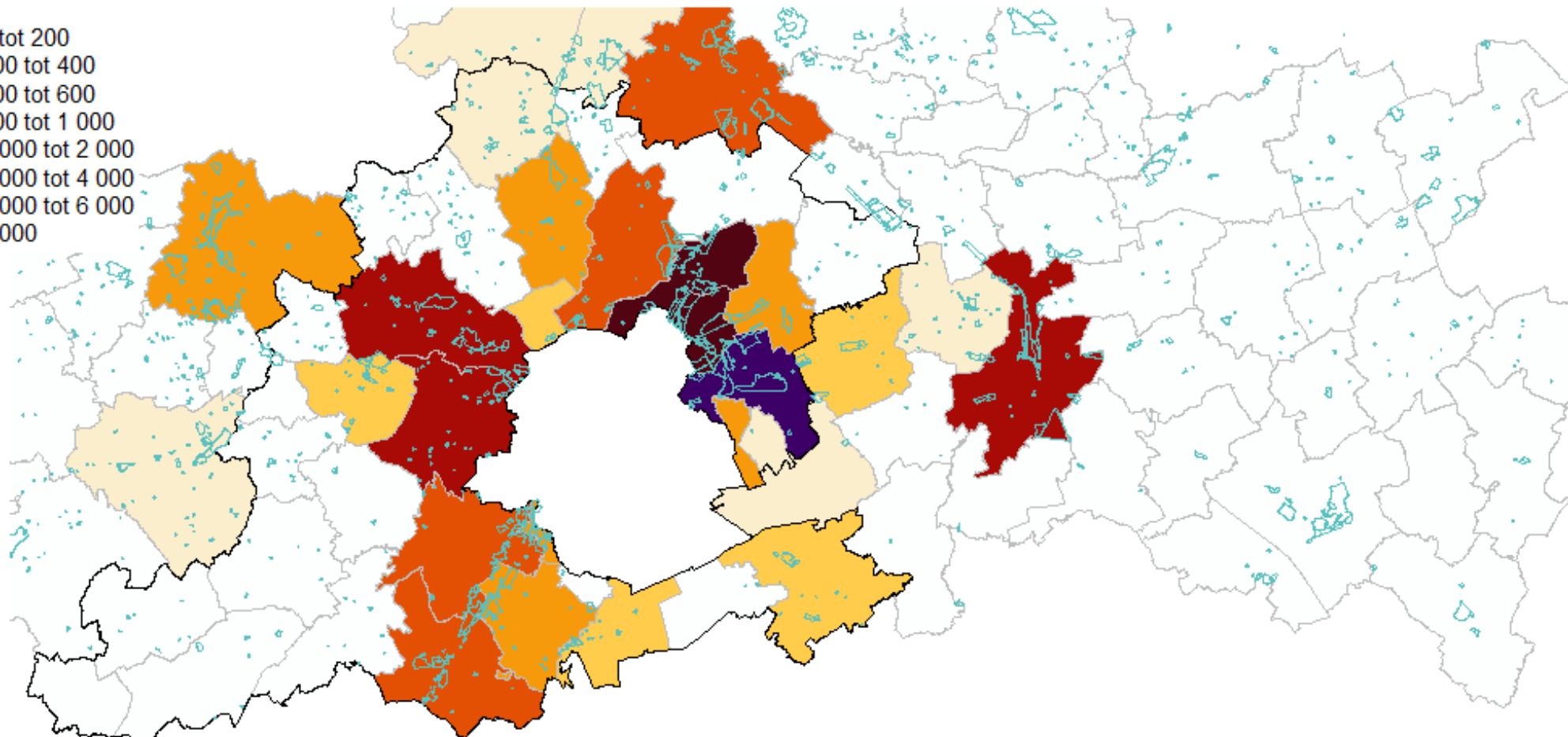
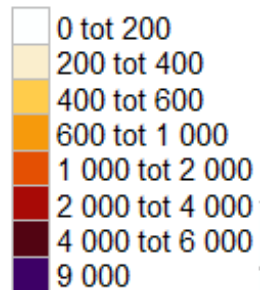
Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

Pendelstroom: BHG → VG (incl. bedrijventerreinen)

Aantal (loontrekkende) Brusselaars
pendelend richting het VG
(arrondissementen HV, Aalst, Mechelen,
Leuven)

Bedrijventerreinen:

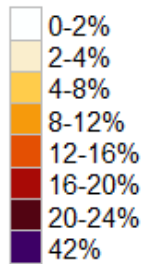

Interregionale mobiliteit in België

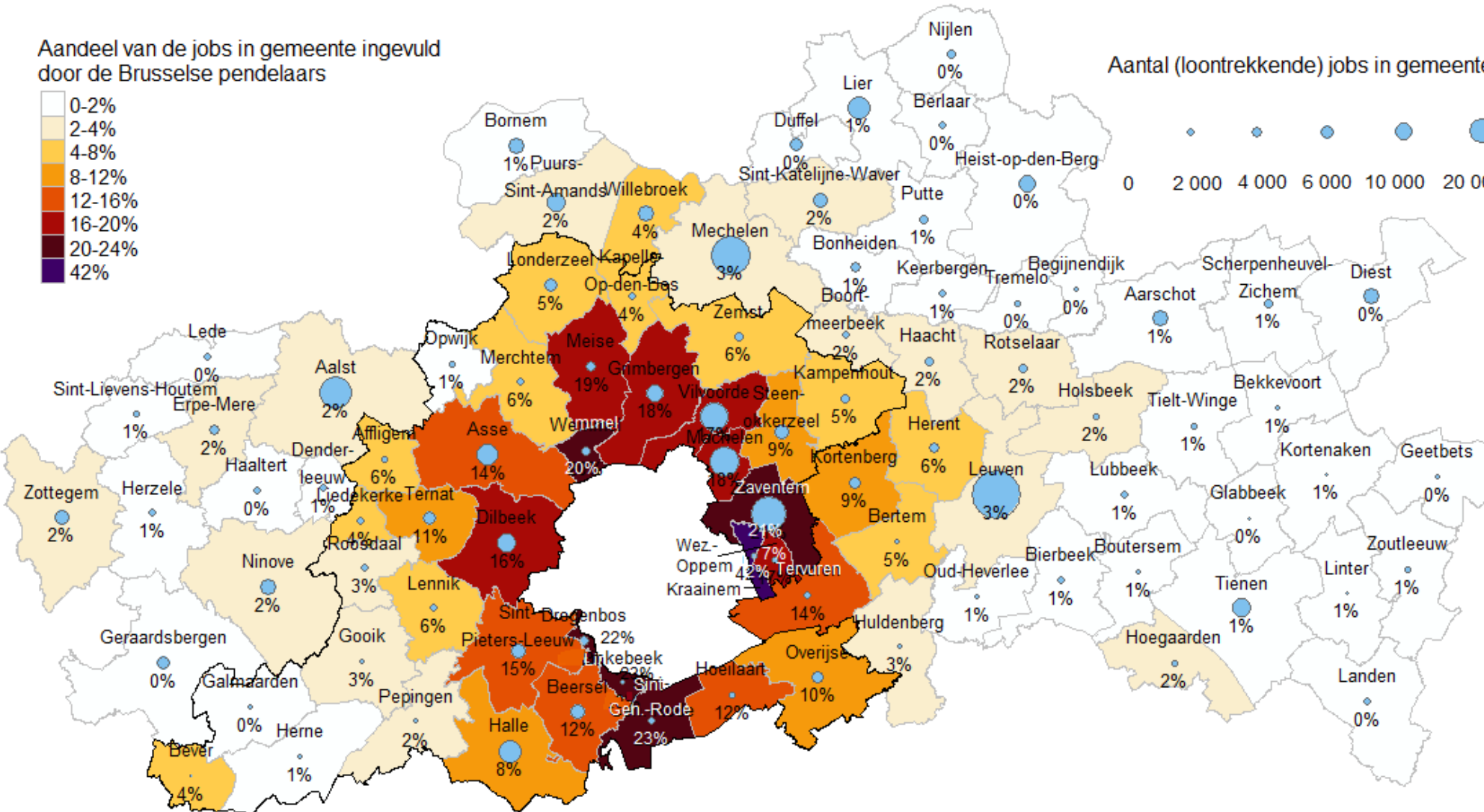
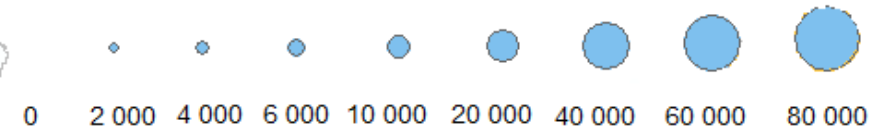
Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

Pendelstroom: BHG → VG: aandeel vd jobs in gemeente ingevuld door pendelende Brusselaars

Aandeel van de jobs in gemeente ingevuld door de Brusselse pendelaars

Aantal (loontrekkende) jobs in gemeente

Periode: 2018-2019 (pre-corona)

- Zaventem, Wemmel, Sint-Genesius-Rode: meer dan 20% van de jobs worden ingevuld door Brusselaars
- Dichte rand (Machelen, Vilvoorde, Grimbergen, Meise, Asse, Dilbeek...): rond 15% en meer

Interregionale mobiliteit in België

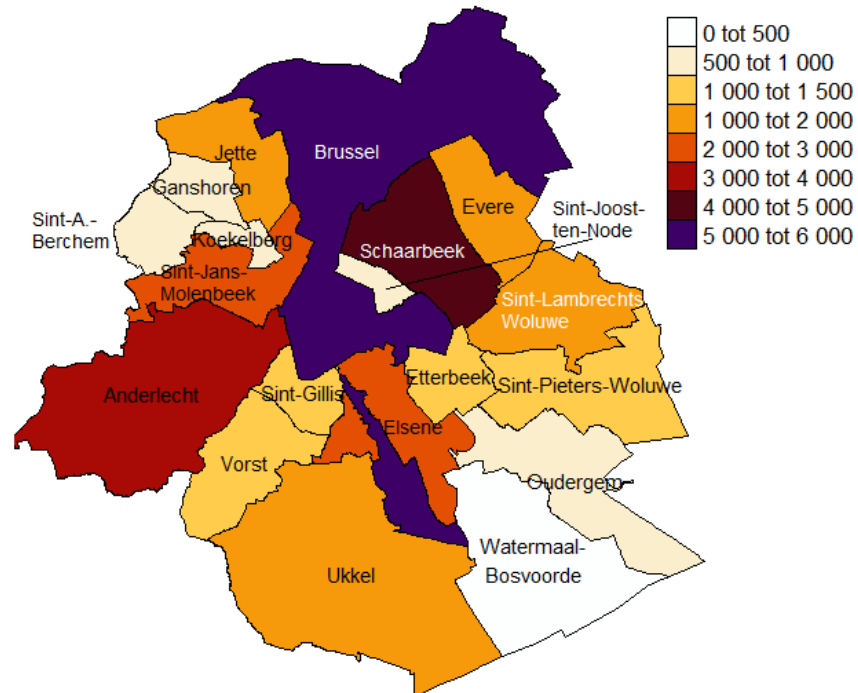
Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

Pendelstroom: BHG → VG (woonplaats)

Uit welke gemeentes komen de Brusselse pendelaars voornamelijk?

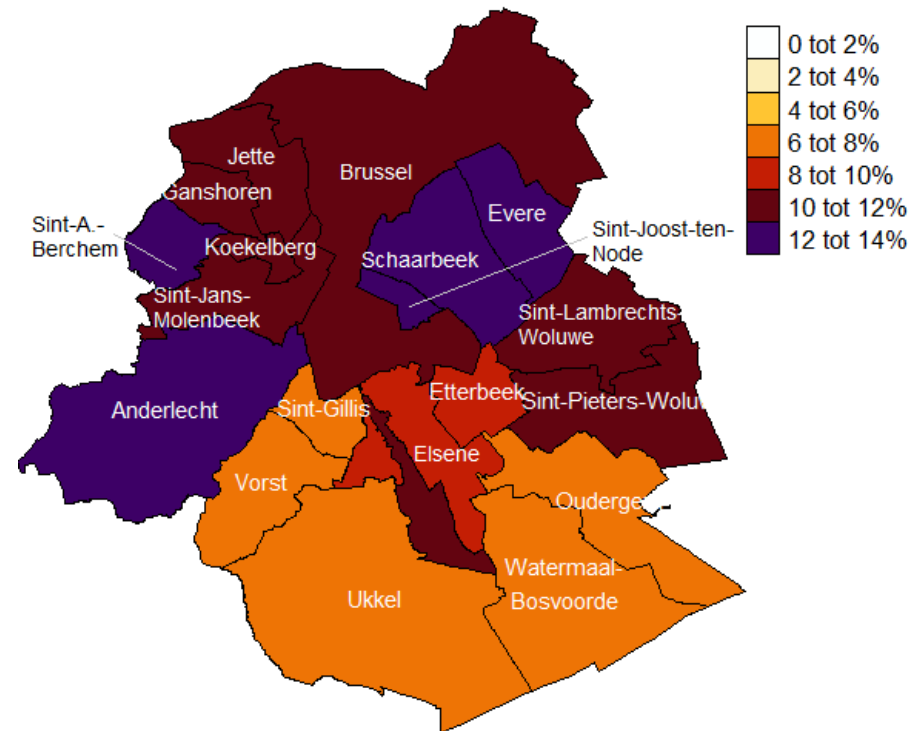
Absoluut

Aantal Brusselaars richting de Vlaamse rand, wonend in gemeente X

Relatief (t.o.v. werkende bevolking in gemeente)

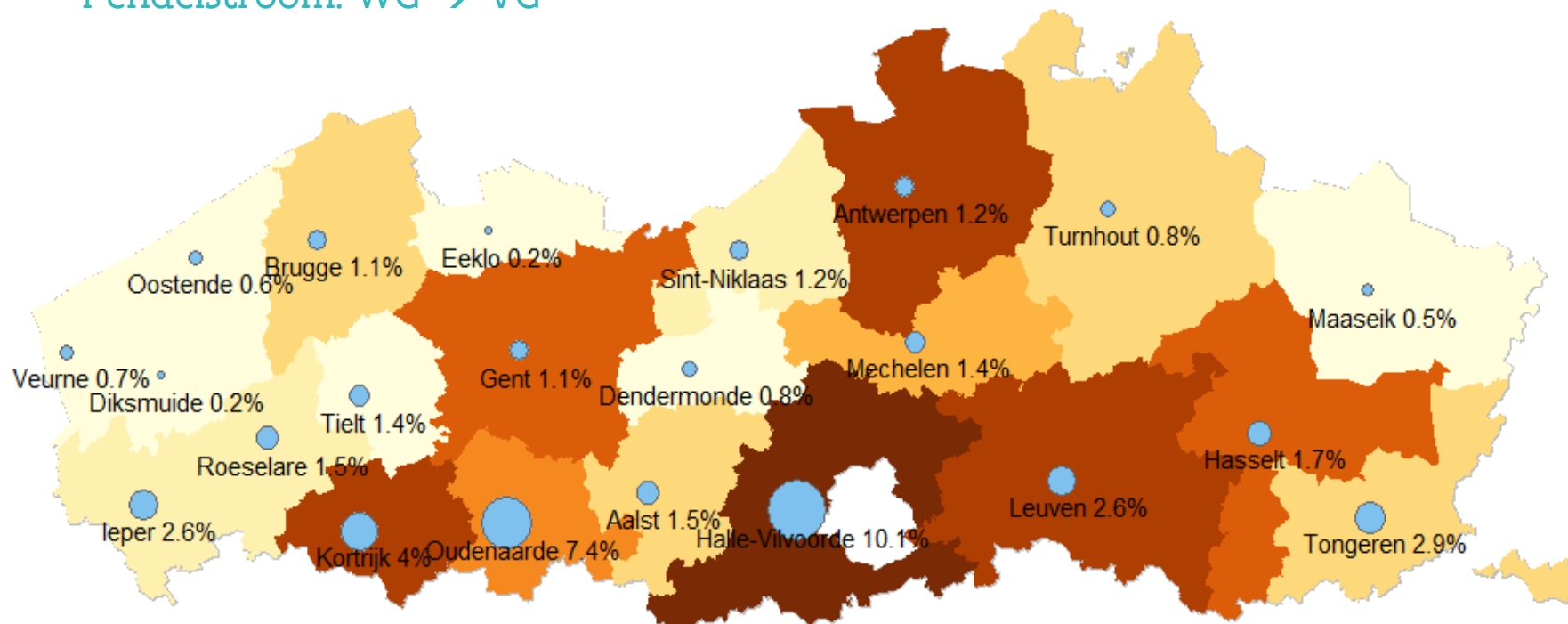
Aandeel van de Brusselse werkende (loontrekkende) bevolking wonend in gemeente X dat pendelt richting de rand

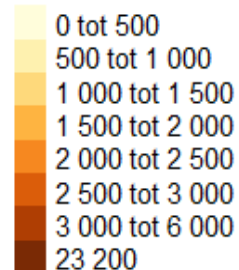
Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

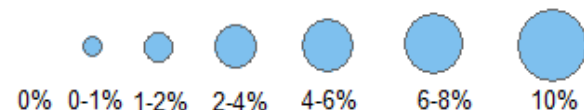
Pendelstroom: WG → VG

Pendel vanuit Wallonië naar Vlaanderen

Aandeel van de jobs in arrondissement ingevuld door Walen

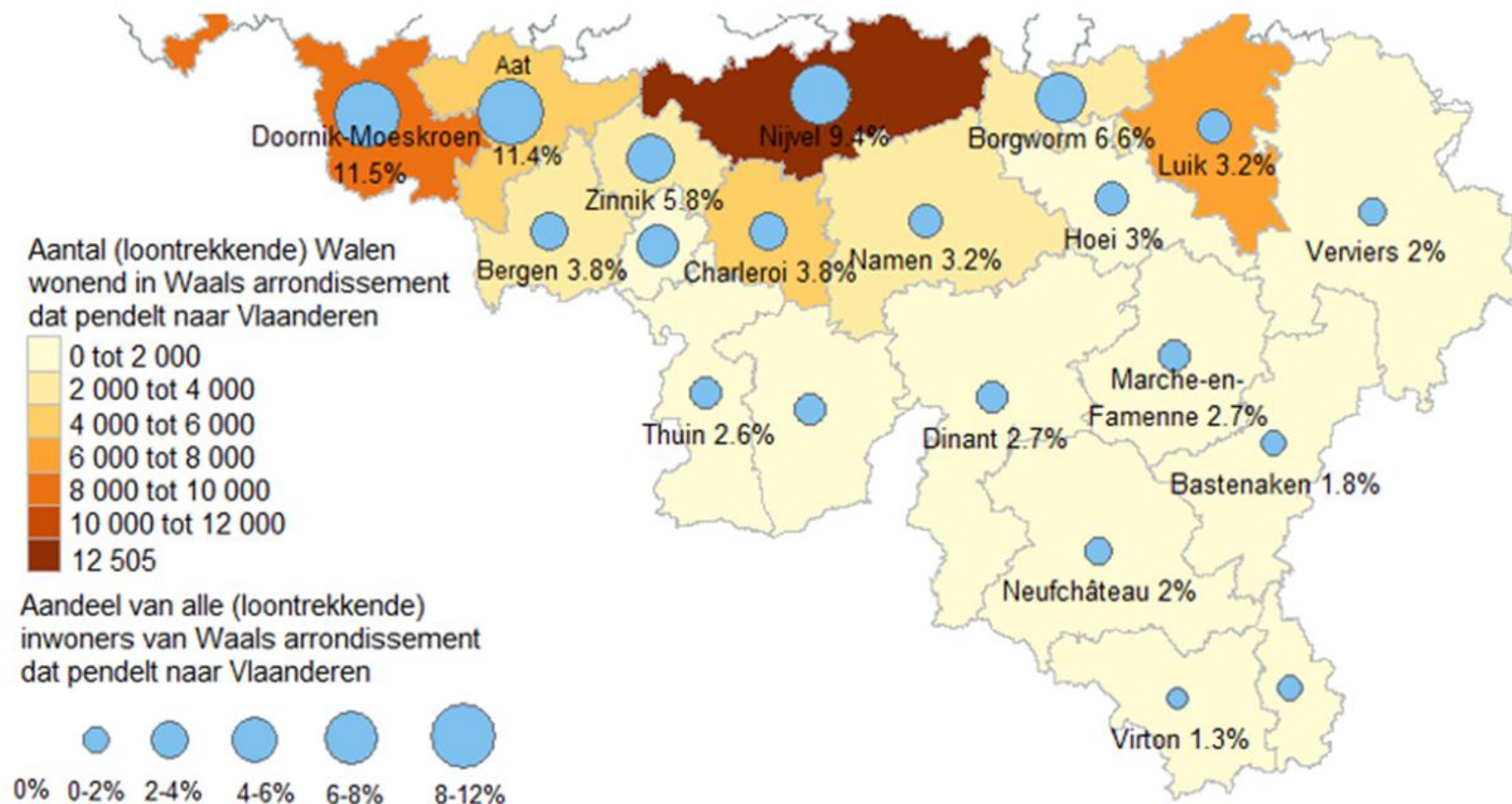

Er is een bestaande stroom van **Walen die naar Vlaanderen** pendelen, vooral langs de taalgrens.

- In 2019 - 2020 werkten 56.371 Walen in Vlaanderen, of 4,9 % van de loontrekkende bevolking.
- Ook hier weer zicht op de absolute stromen en het relatieve belang.
- Het woon-werkverkeer gaat voornamelijk naar Halle-Vilvoorde, Kortrijk, Leuven, Hasselt, Gent en Antwerpen.
- Belang stroom hangt af van afstand/bereikbaarheid, type activiteiten, aantal jobs,...

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van pendelstromen

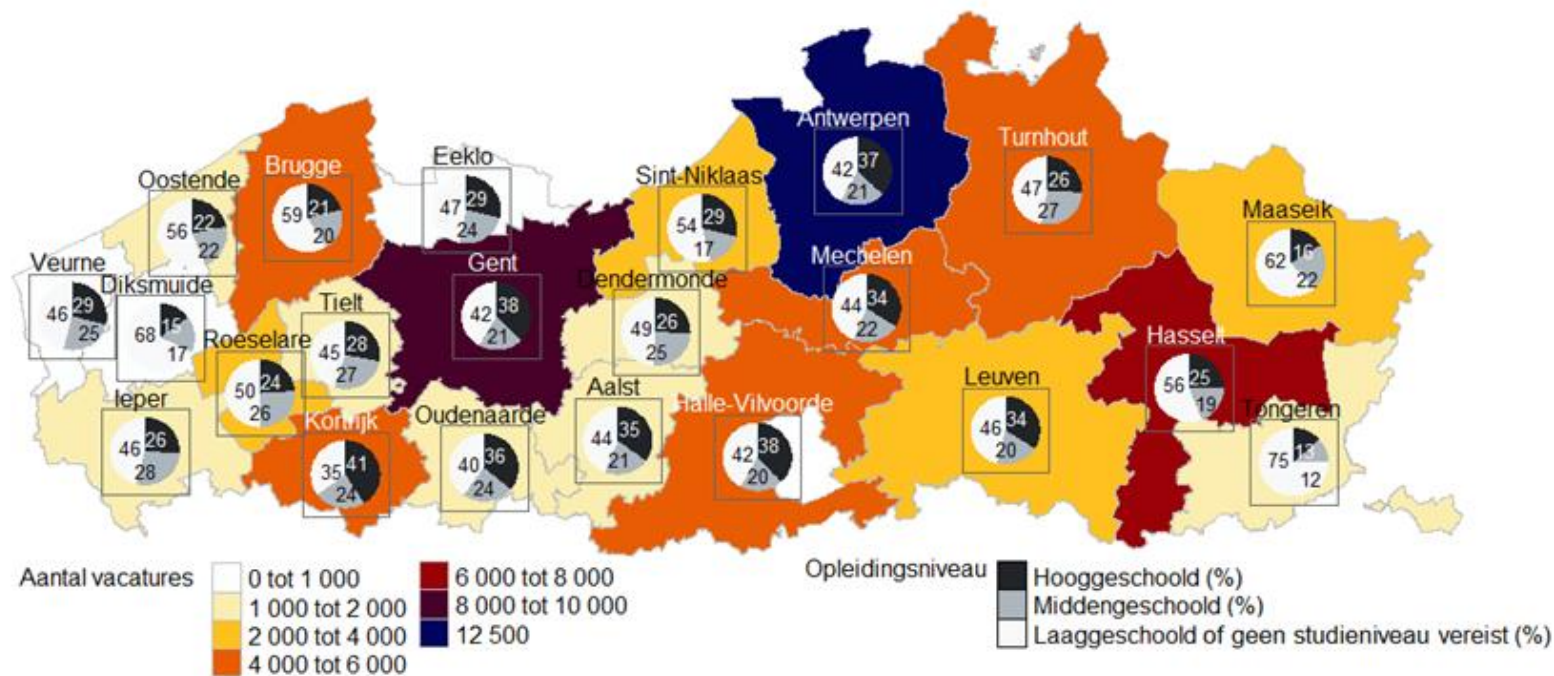
Er is een pendelstroom vanuit het Waals Gewest naar het Vlaams Gewest, vooral langs de taalgrens.

- Woonplaats van herkomst ook belangrijk in de analyse
- Absolute stroom en relatieve belang pendel
- Waalse pendelaars wonen vooral in Nijvel en Doornik-Moeskroen, waar 9% en 12% van de loontrekkende bevolking in Vlaanderen werkt.

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van de vraagzijde

Openstaande vacatures eind april 2022

Vraagzijde: openstaande vacatures eind April 2022 (Arvastat)

- Grote steden vallen op (Gent & Antwerpen)
- Arrondissementen aan de taalgrens:
  - Kortrijk (4 500), Halle-Vilvoorde (5 500), Leuven (3 755) en Hasselt (6 300)
  - Hasselt: 55% laag/geen opleidingsniveau vereist

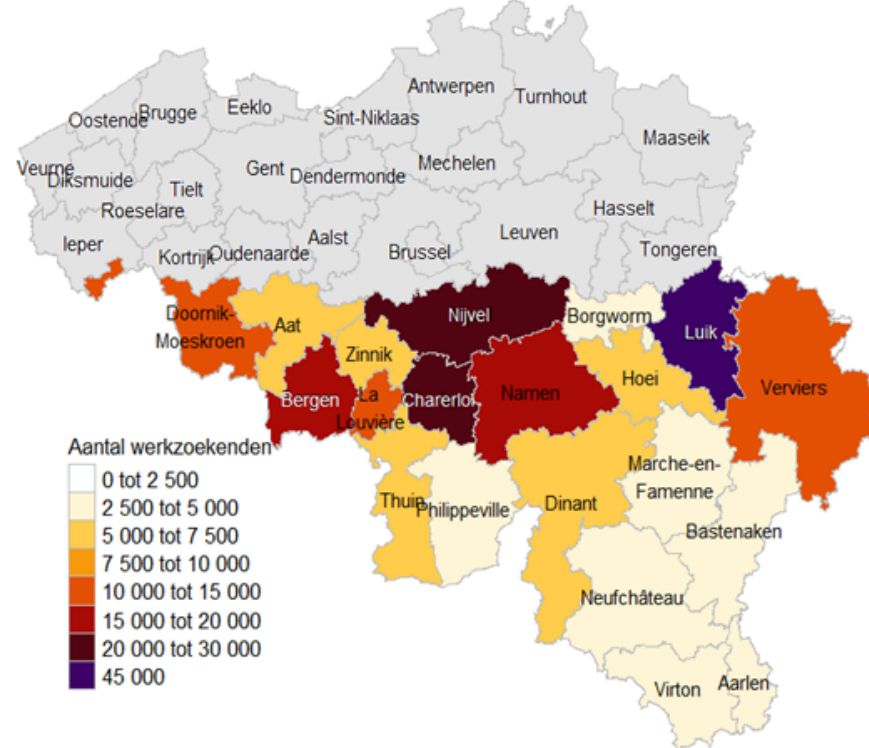
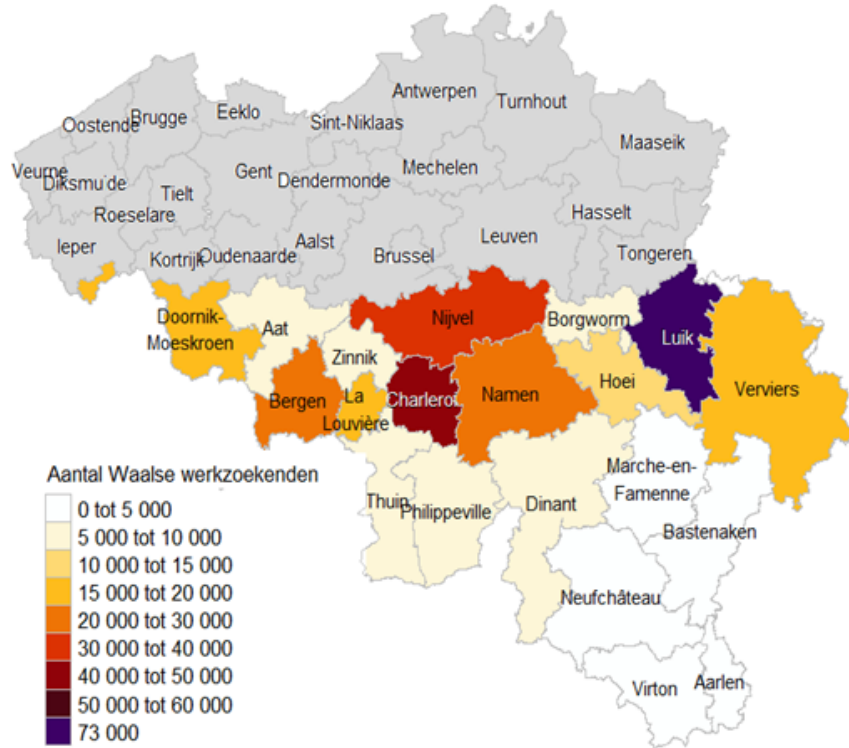
Vlaanderen
is werk

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de globale analyse van de aanbodzijde

Alle Waalse werkzoekenden

Waalse werkzoekenden - werkloosheidsduur < 2 jaar

Aanbodzijde (werkzoekenden ingeschreven bij Le Forem tussen mei 2021-April 2022)

Alle werkzoekenden:

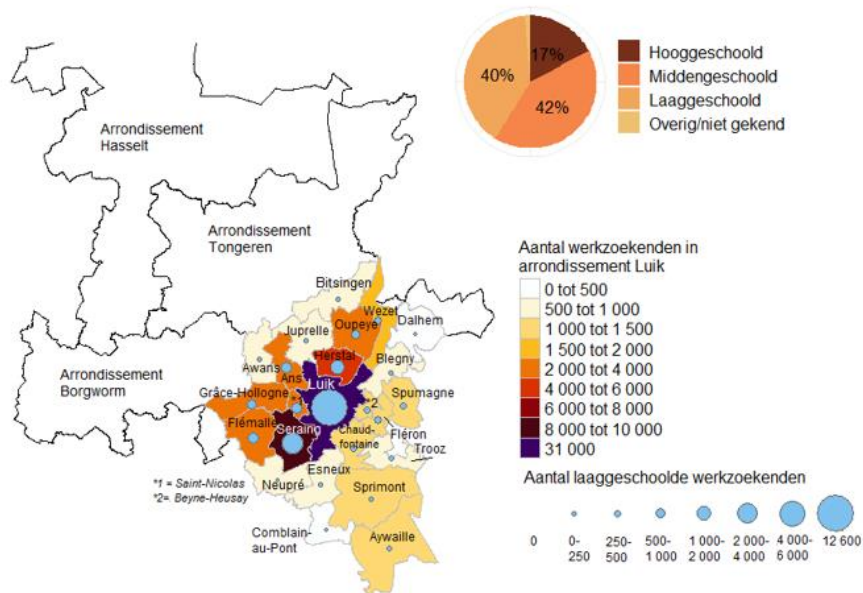
- Arrondissemente Luik, Charlerloi & Nijvel (> 30 000 werkzoekenden)
- Bergen, Namen, Doornik-Moeskroen, La Louvière & Verviers (>10 000 werkzoekenden)

Interregionale mobiliteit in België

Uitgewerkt voorbeeld

Limburg (Hasselt & Tongeren) - Gedetailleerde analyse van de aanbodzijde

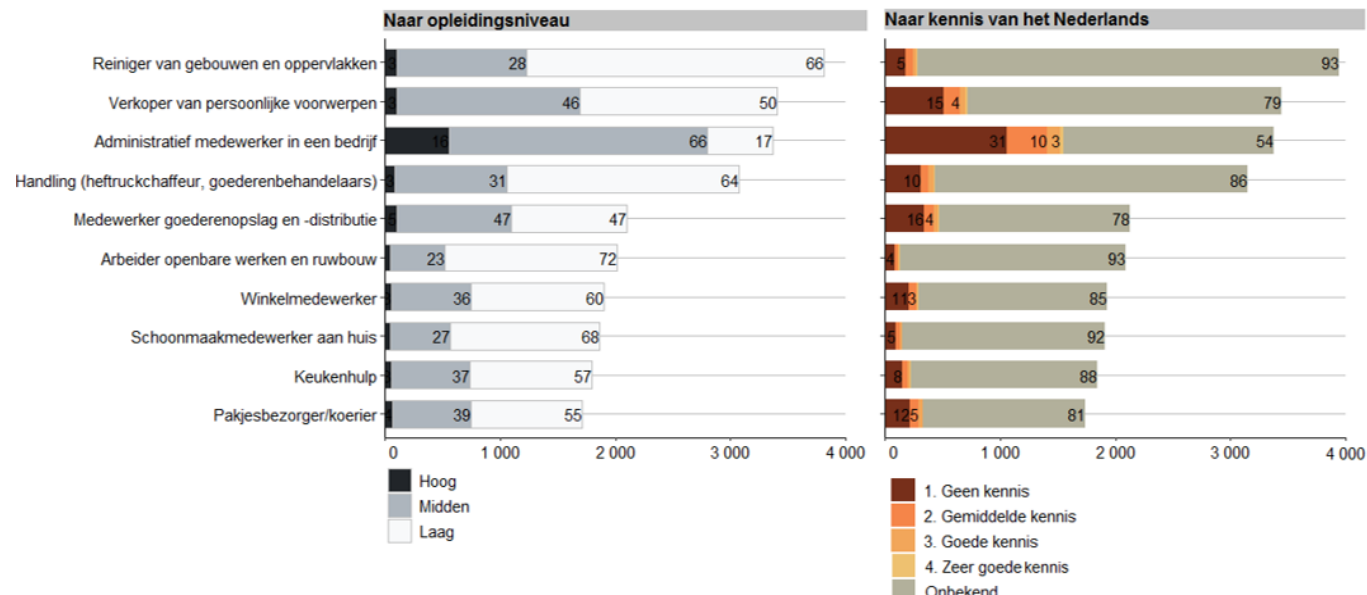
Figuur 5.7 Aantal Waalse werkzoekenden in Luik ingeschreven bij Le Forem tussen mei 2021 – april 2022, naar opleidingsniveau

* Zie Tabel b4.1 in bijlage 4 voor bijhorende cijfers.

Waalse werkzoekenden in Luik (kleur=aantal werkzoekenden, blauwe bol=aantal laaggeschoolde werkzoekenden)

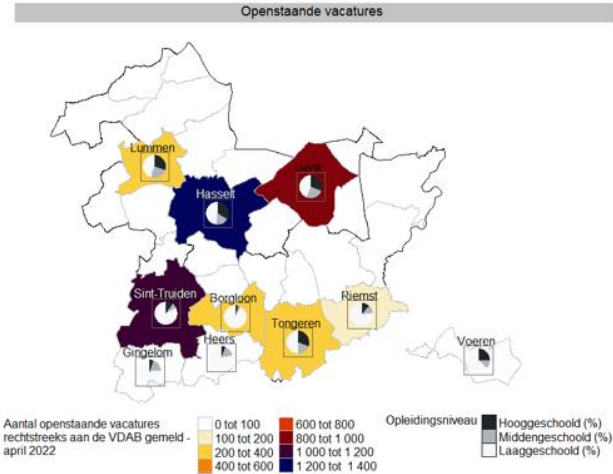
Figuur 5.8 Top 10 beroepsaspiraties van de Waalse niet-werkende werkzoekenden in Luik – op het niveau van de beroepsgroep, naar opleidingsniveau en kennis van het Nederlands (# & %, mei 2022 – april 2021)

Waalse werkzoekenden in Luik: beroepsaspiraties, naar opleidingsniveau & kennis van het Nederlands

Limburg (Hasselt & Tongeren) - Gedetailleerde analyse van de vraagzijde

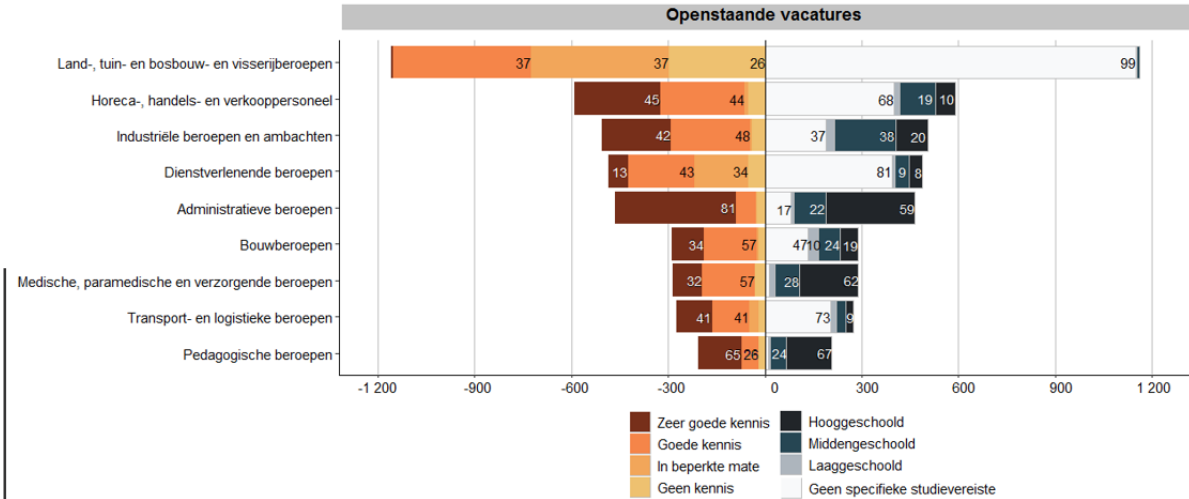
Figuur 5.4 Aantal vacatures in Hasselt & Tongeren op gemeenteniveau, naar opleidingsniveau-rechtstreeks ontvangen door de VDAB tussen mei 2021-april 2022 (links) en aantal openstaande vacatures in april 2022 (rechts)

Vacaturegegevens:
gemeenteniveau &
opleidingsniveau

*Zoals reeds vermeld in de inleiding zijn niet voor alle gemeentes gegevens beschikbaar.
Bron Data VDAB – bewerking HIVA-KU Leuven

Figuur 5.5 Top 10 hoofdberoepsgroepen met de meeste vacatures, naar opleidingsniveau & vereiste talenkennis in Hasselt & Tongeren (rechtstreeks ontvangen vacatures door de VDAB, april 2021-mei 2022 & openstaande vacatures, april 2022)

Vacaturegegevens:
hoofdberoepsgroep,
naar
opleidingsniveau &
talenkennis NL

* Er wordt in de vacaturedata geen onderscheid gemaakt tussen schriftelijke en mondelinge kennis van het Nederlands. Het gaat hier om een algemeen vereist niveau.
* De vacaturegegevens hebben betrekking op een selectie van gemeentes in Hasselt & Tongeren: Lummen, Hasselt, Genk, Sint-Truiden, Gingelom, Heers, Borgloon, Tongeren, Riemst, Voeren

Tabel 5.2 Beroepen in Hasselt & Tongeren binnen handel, horeca en verkoop, de dienstverlenende beroepen, de industriële beroepen en ambachten en de transport- en logistieke beroepen met een hoog aantal vacatures voor laaggeschoolden (ontvangen (mei 2021 – april 2022) & openstaand (eind april 2022)), rekening houdend met de gemeenschappelijke lijst van knelpuntberoepen (2021)

	Knelpuntberoep in welk gewest?
Land-, tuin- en bosbouw en visserijberoepen	
Medewerker in de fruitteelt	VG, maar niet WG
<ul style="list-style-type: none"> Weinig vereiste talenkennis van het Nederlands Andere hinderpalen:	<ul style="list-style-type: none"> Concurrentie van buitenlandse werkkrachten
Horeca-, handels-, en verkooppersoneel	
Winkelmedewerker	VG & WG
Kelner brasserie	VG & WG
Verkoper van kleding & accessoires	/
Polyalent medewerker restaurant	VG & WG
Keukenmedewerker	/
Verkoper van voedingsmiddelen detailhandel	VG, maar niet WG
Hulpkok	VG, maar niet WG
Andere hinderpalen:	<ul style="list-style-type: none"> Kennis van het Nederlands is een must (van goede tot zeer goede kennis)
<ul style="list-style-type: none"> Andere knelpunten: commerciële vaardigheden, flexibiliteit, arbeidsomstandigheden, mobiliteit 	

• Vacaturegegevens: per hoofdberoepsgroep → beroepen waarvoor veel ontvangen/openstaande vacatures worden geobserveerd, rekening houdend met gemeenschappelijke knelpuntberoepen

Interregionale mobiliteit in België

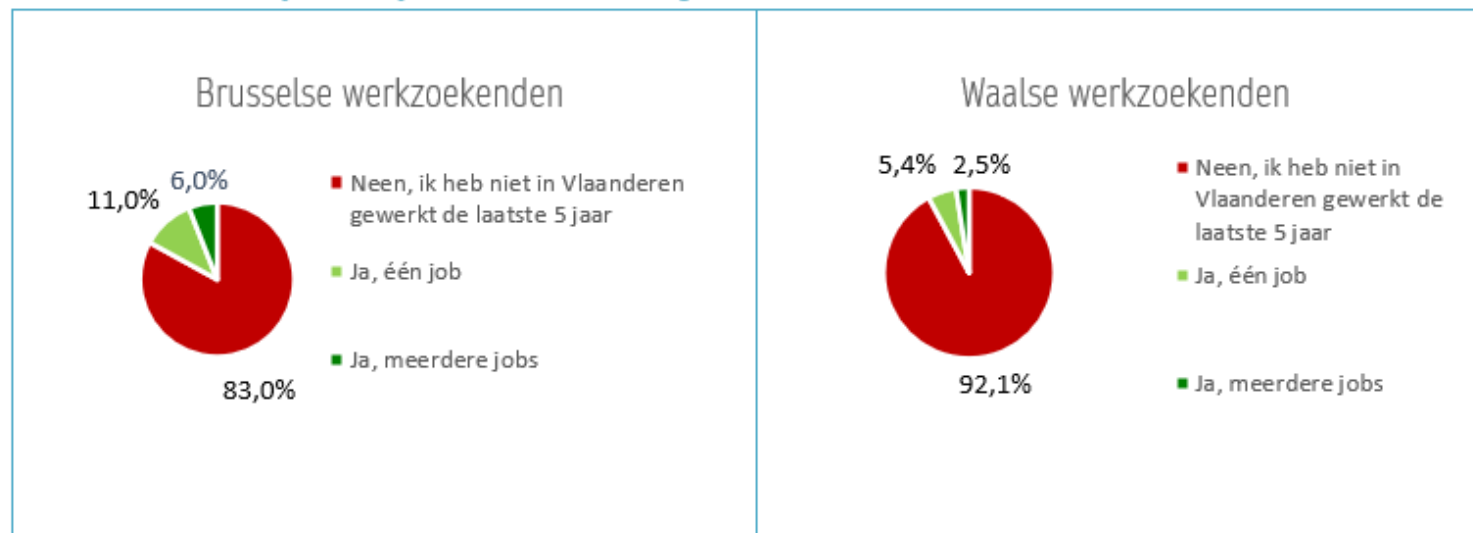
Vastellingen uit de kwalitatieve analyse
van de aanbodzijde

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de aanbodzijde

- **Weinig werkzoekenden uit Brussel en Wallonië hebben al in Vlaanderen gewerkt:** 17% werkzoekenden uit Brussel en 8% uit Wallonië, waarvan de meerderheid in een tijdelijke regime, in de sector logistiek/transport en in Zaventem

Heeft u de laatste 5 jaar een job in Vlaanderen uitgeoefend?

Bron: IDEA Consult op basis van de enquête bij Brusselse en Waalse werkzoekenden

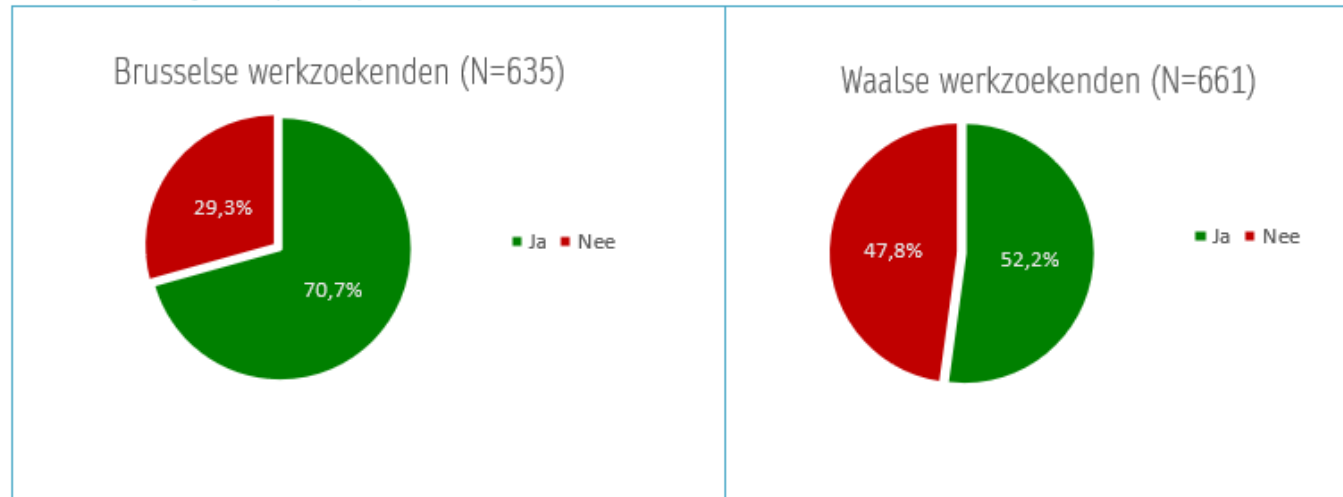
- **De meerderheid weet niet hoe ze werk moeten zoeken in Vlaanderen:** meer dan 6 op 10 werkzoekenden weten niet waar ze vacatures in Vlaanderen kunnen vinden en slechts 15% brusselse werkzoekenden en 5,7% waalse werkzoekenden heeft ooit gebruik gemaakt van de VDAB-website

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de aanbodzijde

- Er is duidelijk potentieel voor het verhogen van interregionale mobiliteit: Gemiddeld 7 op 10 werkzoekenden uit Brussel en 1 op 2 uit Wallonië verklaren bereid te zijn om in Vlaanderen te werken

Zou u bereid zijn om (alweer) in Vlaanderen te werken?

Bron: IDEA Consult op basis van de enquête bij Brusselse en Waalse werkzoekenden

« En tant que chercheur d'emploi, je pense qu'on j'ai plus de chance de trouver un travail en Flandre »
- Citaat uit de enquête bij werkzoekenden

- Deze bereidheid verschilt per categorie – het is hoger onder de volgende categorieën van werkzoekenden:

met een oorsprong buiten de EU

met rijbewijs en/of auto

mannelijk

jong

korter dan een jaar werkloos

met gevorderde kennis van het Nederlands

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de aanbodzijde

- Gemiddeld zijn 6 op 10 werkzoekenden uit Brussel en Wallonië bereid om tot één uur per dag te pendelen (in totaal heen en terug) voor hun werk: maar met aanzienlijke variaties – een vijfde is bereid tot 30 minuten per dag te pendelen en een kwart is bereid meer dan 90 minuten te pendelen

*Max. gemiddeld 69 minuten
van en naar Brussel*

*Max. gemiddeld 74 minuten
van en naar Wallonië*

- Brusselse en Waalse werkzoekenden hebben beperkte zicht op het jobpotentieel in Vlaanderen: 1 werkzoekende op de 4 die geïnteresseerd is in een job in Vlaanderen weet niet in welk arrondissement in Vlaanderen ze zouden kunnen werken

« Travailler en Flandre, c'est une possibilité que je n'avais pas encore envisagé. Mais je n'ai rien contre. »

- Citaat uit de enquête bij werkzoekenden

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de aanbodzijde

- Er is een mismatch tussen de sectoren waarin werkzoekenden uit Brussel en Wallonië willen werken en jobs met potentieel voor hun tewerkstelling in Vlaanderen: Werkzoekenden werken bij voorkeur in de administratie, dienstverlening en verkoop, sectoren waarin (Nederlandse) taalvaardigheid essentieel is
- Slechts 10% werkzoekenden uit Brussel en Wallonië schat de kans om werk te vinden in Vlaanderen relatief hoog in: Deze laag percentage is gelinkt aan:

- **De (beperkte) kennis van het Nederlands:** 1 op 3 Brusselse en 1 op 2 Waalse werkzoekenden schatten hun kennis van het Nederlands als volledig beginner

« C'est pas évident de travailler en Flandre, ils sont très exigeants pour tout, surtout pour les connaissances linguistiques. Il faudrait être un peu plus souple et pas trop chercher la perfection sinon ça va être difficile d'engager du personnel. »

- **De veronderstelling dat werkgevers liever Vlamingen aanwerven:** speelt ook voor 1 op 3 Brusselse en 1 op 4 Waalse respondenten

« En tant que Francophone nous ne sommes déjà pas toujours bien vus en tant que touristes, alors ne parlons pas de travailleurs. Et puis je pense qu'ils embauchent d'abord des Flamands, ce qui est logique (même culture, langue, proximité). »

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de aanbodzijde

- De belangrijkste redenen waarom Brusselse en Waalse werkzoekenden niet in Vlaanderen willen werken zijn:
  - **De beperkte kennis van de Nederlandse taal:** voor 75,2% van de werkzoekenden uit Brussel en 57,9% uit Wallonië die niet bereid zijn om in Vlaanderen te werken
« Aidez-nous à apprendre le néerlandais. Soyez ouverts à donner des postes à des francophones pour qu'ils puissent apprendre la langue »
  - **De onwil om lang onderweg te zijn om te gaan werken:** voor 1 op 2 werkzoekenden die niet bereid zijn om in Vlaanderen te werken
« I have a responsibility of my kids. Flanders is very far for me. I cannot travel every day so much »
  - **De beperkte bereikbaarheid met het openbare vervoer:** voor 4 op 10 werkzoekenden die niet bereid zijn om in Vlaanderen te werken
« Sans voiture, impossible. Pas de STIB avant 6h du matin. Abonnement STIB, plus abonnement SNCB, abonnement DE LIJN étant chômeur, cela revient assez cher, rien que pour le transport »
  - **De hoge vervoerkosten:** vooral voor Waalse werkzoekenden (1 op 3 werkzoekenden die niet bereid zijn om in Vlaanderen te werken)
« Vu le prix des carburants et le prix des trajets en train et je n'ai pas de voiture, cela me parait difficile de travailler en Flandre »

Interregionale mobiliteit in België

Vastellingen uit de kwalitatieve analyse
van de vraagzijde

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de vraagzijde

Stimulansen voor bedrijven om interregionaal aan te werven

De belangrijkste reden om over de grens aan te werven is de krapte op de arbeidsmarkt: de benodigde profielen zijn niet meer in de buurt of bij de Vlaamse werkzoekenden te vinden

“Het aanwerven van Walen is geen bewuste strategie, maar chauffeur is een knelpuntberoep, dus we verwelkomen iedereen, zolang ze willen werken”

Ondernemingen die dichtbij de grens met Wallonië of Brussel liggen, kijken makkelijker over de grens als oplossing

Een bestaande aanwezigheid van anderstaligen maakt het gemakkelijker om werkzoekenden uit Brussel en Wallonië aan te stellen: bv. in West-Vlaanderen waar bedrijven historisch gezien veel Franse werknemers tewerkstellen

“De aanwezigheid van Walen in ons bedrijf is er voornamelijk gekomen omdat er eens één persoon uit Wallonië had gesolliciteerd, en dan heeft die persoon na verloop van tijd andere mensen meegenomen uit zijn netwerk.”

Een behoefte aan tweetaligheid is een reden om werkzoekenden uit Brussel en Wallonië aan te stellen: bv. voor bedrijven die actief zijn in heel België of in de Brusselse rand

Interregionale mobiliteit in België

Vaststellingen uit de analyse van de vraagzijde

Barrières voor bedrijven om interregionaal aan te werven

De taalkennis:

- Bepaalde beroepen vragen een goede kennis van het Nederlands om de job uit te kunnen oefenen
- Sociale integratie van de werknemer is bemoeilijkt in geval van beperkte kennis van het Nederlands
- Meertaligheid van personeel zorgt voor meer administratieve lasten en extra organisatie voor bedrijven

Onwetendheid: veel bedrijven hebben weinig kennis of bewustzijn van de mogelijkheden om werkzoekenden uit Brussel en Wallonië aan te werven. Er is ook een beperkte kennis van Vlaamse bedrijven m.b.t. de actoren en maatregelen die interregionale mobiliteit zouden kunnen ondersteunen

Bereikbaarheid van de zaak: voor sommige bedrijven zijn de verbindingen met het openbaar vervoer slecht maar weinig bedrijven bieden hun eigen oplossingen om de mobiliteit van Walen en Brusselaars te faciliteren

Mismatch tussen vraag en aanbod van vaardigheden: volgens bedrijven voldoen de technische vaardigheden van werkzoekenden in Brussel en Wallonië vaak niet aan de verwachtingen van Vlaamse bedrijven en zijn er onvoldoende grensoverschrijdende opleidingen

Interregionale mobiliteit in België

Aanbevelingen ter bevordering van interregionale mobiliteit

Interregionale mobiliteit in België

Aanbevelingen ter bevordering van interregionale mobiliteit

- Het concept van interregionale tewerkstellingszones zo plaatselijk mogelijk uitwerken en gebruiken voor de matching van vraag en aanbod
- De samenwerking tussen VDAB, Actiris en le Forem intensiveren op verschillende niveaus: namenlijk via de vertaling van vacatures, de bemiddeling van vacatures vanuit Actiris en Forem buiten knelpuntberoepen mogelijk maken, transparantere communicatie tussen de gewesten over actieve bemiddeling van vacatures, informatiedoorstroming verbeteren, meer samenwerking op vlak van grensoverschrijdende opleidingen en meer gezamenlijke acties (bvb. Aviato)
- Interregionale mobiliteit verder stimuleren bij werkzoekenden en ze hierin ondersteunen door bepaalde drempels te verkleinen: namenlijk werkzoekenden actiever begeleiden naar Vlaamse vacatures, intensieve taalcursussen Nederlands aanbieden aan Brusselse en Waalse werkzoekenden, mobiliteitsproblematiek van werkzoekenden onderzoeken, jobbonus voor interregionale mobiliteit, communiceren over succesverhalen, optimaliseren van grensoverschrijdend openbaar vervoer
- Interregionale mobiliteit verder stimuleren bij werkgevers en ze hierin ondersteunen door bepaalde drempels te verkleinen: namenlijk gerichte prospectie van werkgevers en een gezamenlijke aanpak, brede communicatiecampagnes organiseren, bedrijven sensibiliseren rond taalvereisten, taal- en beroepsopleidingen op maat van het bedrijf aanbieden
- Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek: Cijfers verzamelen over reistijd/afstand woon-werkverkeer, mobiliteitsoplossingen per werkgever, vervoerswijze, keuze werknemers...

De kennisagenda van het Departement Werk en Sociale Economie

Het arbeidsmarktbeleid wetenschappelijk onderbouwen met de kennisagenda van het DWSE | Vlaanderen.be

Vlaanderen
is werk